

Matematik Dehası Cahit Arf'ı Kaybettik

"Matematik endüktif bir bilimdir ve bu endüktif bilim sonsuz kümeler için geçerli. Bu sonsuzlukları endüktif bir şekilde kavriyoruz ve kavradığımız zaman da o sonsuzluğu hissediyoruz. Sınırsızlığı. Ve bu bize mutluluk veriyor; çünkü ölümü unutuyoruz... Herkes ölümsüz olduğunu hissettiği alanda çalışmak ister. Ben de matematikte kendimi ölümsüz hissettim..."

Bilim adamlığı onun yaşam biçimiydi. Yaşamı boyunca bilimin sekteye uğradığını düşündüğü her durumda bütün enerjisiyle çözümler aradı; gerektiğinde karşı koymayı da bildi; yanlış yönlendirilen üniversitelerden yanlış saptanmış eğitim politikalarına kadar her durumda düşüncelerini olduğu gibi açıklıkla, çekinmeden, karşısındakinin rütbe ya da ünvanına aldırış etmeksizin, cesaretle ortaya koyarak. Yani bilim onun için herşeyin ötesinde bir anlam, bir değer taşıdı. O uygulamaya önem veren "pür matematikçi"ydi ve matematikte bir ölümsüz oldu.

Cahit Arf 1910 yılında Selânik'te doğdu. İlkokulu o yıllarda sultani adı verilen liselerin ilk kısmında okudu. Daha beşinci sınıftayken tanıştığı genç bir öğretmen onun matematikle ilgilenmesini sağladı. Lise'nin orta kısmına geldiğinde o artık okul arkadaşlarının çözemediği matematik sorularını çözüyor, onların diğer sorularına da cevap veriyordu. Çok kısa bir zaman sonra Cahit Arf'ın bu yeteneğini ailesi ve hocaları da duydu ve Paris'teki St. Louis Lisesi'nde okumak üzere, ailesi tarafından Fransa'ya gönderildi. Üç yıllık lise tahsilini iki yılda bitirip Türkiye'ye geri dönen Arf, o sıralarda Türk Hükümeti tarafından yükseköğrenim görmek üzere sınavla Avrupa'ya gönderilecek aday öğren-

ciler arasına alındı. Bu sınavı kazanan Cahit Arf, Fransa'ya geri dönüp bir çok bilim adamının yetiştiği okul olan École Normale Supérieure'e kaydoldu.

Yükseköğreniminden sonra Türkiye'ye yine geri dönen Cahit Arf bir süre Galatasaray Lisesi'nde hocalık yapar ve sonra doçent adayı olarak İ. Ü. Matematik Kürsüsü'ne geçer. 1937 yılında doktorasını yapmak üzere Göttingen Üniversitesi Matematik Bölümü'ne gider. Bu üniversitede yaptığı doktora çalışması onun dünya çapında tanınmasına yol açar.

Cahit Arf matematik dehalarının bile çok zor dediği bir konu üzerin-

de tek başına çalışır ve birbuçuk yıl içinde doktorasını tamamlar. Konusu "non-commutative Class Field" dir. Ve bu çalışmadan elde edilen sonuçların bir kısmı literatüre "Hasse-Arf" teoremi olarak geçmiştir. Doktora tezini 1938 yılında bitiren Cahit Arf bir yıl daha Göttingen'de çalışmalarını sürdürür. Bu dönemde de dünya literatürüne "Arf İnvaryantı" adıyla geçen ve cebirsel ve

diferansiyel topolojide büyük önem taşıyan bir çalışmaya imza atar. 1938'in sonunda Türkiye'ye üniversitesine geri dönen Cahit Arf 1943'te profesör, 1955'te ordinaryüs profesör olur. 1962 yılına kadar üniversitede çalışmalarını sürdüren Cahit Arf, o yıllarda bir yıllığına misafir profesör olarak Maryland Üniversitesi'ne gider ve ayrıca Mainz Akademisi muhabir üyeliğine seçilir. 1960'ta da Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi'ni kurmak üzere görevlendirilir. 1962'de üniversitedeki görevinden ayrılır ve bir yıl kadar Robert Kolej'de ders verir.

Cahit Arf, 1963'te kurulan TÜBİTAK'ın kuruluş ve gelişmesinde büyük emekleri olan biridir ve uzun yıllar TÜBİTAK'ın Bilim Kurulu Başkanlığını yapar. Ayrıca, matematiğe yapmış olduğu köklü katkılardan dolayı 1974'te de TÜBİTAK Bilim Ödülü'ne layık görülür.

1964-1966 yıllarında, Princeton'da Institute for Advanced Study (İleri Araştırmalar Enstitüsü) de çalışmalarını sürdürür; daha sonra California Üniversitesi'nde misafir öğretim üyeliği yapar; 1967'de Türkiye'ye geri dönüp ODTÜ Matematik Bölümü'nde çalışmaya başlar ve 1980'de bu üniversiteden emekli olur.

1980'de İTÜ ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin, 1981'de de ODTÜ'nün onur doktoralarını alır. 1993'de TÜBA Şeref Üyeliğine seçilen Cahit Arf, 4 Şubat 1994'te de Fransa'da Commandeur des Palmes Académiques Ödülü'ne değer bulur.

Bilimle iç içe geçen yaşamının her kulvarında bilime imza atan Cahit Arf hep ayakta alkışlandı ve onu yine alkışlarla 26 Aralık 1997'de sonsuzluğa uğurladık.

